

Pertti Happonen
Direktör, Fimea

Erkki Palva
Direktör, Fimea

Sinikka Rajaniemi
Överdirektör, Fimea

Rationell användning av läkemedel tryggar finländarnas hälsa

Användningen av läkemedel i Finland är relativt rationell. Det finns dock saker som måste bli bättre för att de medel som styrs till läkemedelsbehandlingarna i framtiden ska ge så mycket välmående som möjligt till hela befolkningen.

Läkemedel är av väsentlig betydelse för upprätthållande av befolkningens hälsa och behandling av sjukdomar. Med hjälp av läkemedel kan man förlänga livslängden i många svåra sjukdomar, förebygga invalidiserande sjukdomsattacker och ofta även förbättra livskvaliteten förutsatt att läkemedlen används på ett rationellt sätt.

I Finland används omkring tre miljarder euro på läkemedel, det vill säga cirka 15 % av utgifterna inom hälso- och sjukvården som helhet. Av läkemedelsutgifterna uppstår 70 % inom öppenvården. Drygt en tredjedel av hälso- och sjukvårdens totala utgifter uppstår fortfarande inom specialsjukvården, men fördubblingen av läkemedelsutgifterna har under ett drygt årtionde minskat på skillnaden mellan dessa utgiftsposter. Det är inte oväsentligt hur de gemensamma investeringarna i hälsa används, i stället är deras primära mål att producera så stor hälso nytta som möjligt och därigenom välmående för hela befolkningen.

Rationell användning av läkemedel vid behandlingen av sjukdomar – förnuftig eller rationell läkemedelsbehandling – har lyfts fram i statsminister **Juha Sipiläs** regeringsprogram som en del av den strukturpolitiska reformen av social- och hälsovården. Syftet med programmet för verkställande av rationell läkemedelsbehandling är att förbättra förverkligandet av den övergripande behandlingen av patienter, ge människorna bättre handlingsförmåga samt skapa förutsättningar för kostnadseffektiv läkemedelsbehandling ur såväl patientens som samhällets perspektiv.

Världshälsoorganisationen (WHO) har uppställt rationell användning av läkemedel som ett centralt hälso-politiskt mål redan för 30 år sedan. Enligt WHO är en förutsättning för rationell användning av läkemedel att ”patienterna under en tillräckligt lång tid får lämplig medicinering som lämpar sig för deras behandlingsbehov i doser som motsvarar deras individuella behov och med minst kostnader för dem och samhället”

(**tabell 1**). Rationell användning betyder alltså att nyttan med användning av ett läkemedel övervägs i respektive situation i förhållande till riskerna och kostnaderna i samband med användningen. Ansvaret för detta ligger gemensamt såväl på samhället och läkemedelsmyndigheterna, läkemedelsindustrin, de anställda inom hälso- och sjukvården som på patienterna och medborgarna.

Flera strukturer understöder rationell läkemedelsbehandling

En grundläggande förutsättning för rationell användning av läkemedel är att läkemedlen är tillgängliga och att de är effektiva och säkra att använda. Målet för det europeiska försäljningstillståndssystemet är att förhållandet mellan nyttan och riskerna med läkemedel som erhållit försäljningstillstånd är gynnsamt under läkemedlets hela livscykel när de används för godkända indikationer och patientgrupper.

Rekommendationerna God medicinsk praxis har en viktig ställning i styrandet och harmoniseringen av vårdpraxis inom hälso- och sjukvården i Finland. Rekommendationerna baserar sig i nuvarande form på bevis om effekt och kostnadseffekten har inte beaktats systematiskt i dem. Eftersom kostnadsskillnaderna mellan olika behandlingsval växer sig allt större, är det i fortsättningen nödvändigt att betona kostnadseffektens betydelse i styrningen av vårdpraxis.

Det finländska systemet för läkemedelsersättningar har en inverkan som styr läkemedelsbehandlingar. Detta gäller särskilt i specialersättningsystemet i vilket ersättningar inriktas patientspecifikt. Beslut om specialersättning förutsätter bevis på läkemedlets terapeutiska värde, nödvändighet och lönsamhet. På det sättet försöker man styra de tillgängliga medlen så att de producerar så stor hälso nytta som möjligt. Administrativa system av denna typ är invecklade som styr-

medel, men de är mer kostnadseffektiva än enbart informationsstyrning. Små patientgrupper kan trots det även i dem få alltför litet uppmärksamhet.

En allt mer rationell läkemedelsanvändning som mål

Globalt betraktat kan man säga att användningen av läkemedel i Finland är allmänt taget på en relativt rationell nivå redan nu. Det finns dock många saker som kan göras bättre. Omotiverad och oändamålsenlig multimedcinering är ett allmänt problem särskilt bland gamla patienter. Å andra sidan har utmaningarna i patientdatasystemen och fokus inom hälso- och sjukvården på specialistsjukvård lett till att patientens läkemedelsbehandling inte nödvändigtvis någons betraktas som en helhet. Många patienter upplever att de får motstridig eller bristfällig information om sina medicineringar och förbinder sig svagt vid sina läkemedelsbehandlingar. Uppföljningen av effekterna av läkemedelsbehandling förblir ofta otillräcklig vilket leder till att man inte avstår från läkemedelsbehandlingar som visar sig vara utan effekt eller onödiga.

Finansieringssystemet med två kanaler inom hälso- och sjukvården i Finland uppmuntrar till deloptimering så att en finansieringskälla kan överföra kostnadsansvaret till en annan trots att de totala hälso- och sjukvårdsutgifterna växer till följd av detta. Ett av målen för social- och hälsovårdens strukturreform är att liknande oändamålsenligheter till följd av systemet ska gallras bort. Säkerställandet av en hållbar hälso- och sjukvård kräver dock framför allt att de medel som används till läkemedel ska producera en så stor hälso nytta som möjligt jämligt för hela befolkningen.

Även möjligheten att utnyttja nya, mycket dyra läkemedel är i allt högre grad beroende av hur man som helhet lyckas dämpa kostnadstillväxten inom läkemedelsförsörjningen och hälso- och sjukvården, som på grund av den åldrande befolkningen är oundviklig. Det är patienterna själv och anställda

Tabell 1. Utmärkande för rationell läkemedelsbehandling.

Lämplig indikation	Identifiering av hälsoproblem och fastställande av behandlingsmål, användning av läkemedel är medicinskt motiverat.
Lämpligt läkemedel	Valet av läkemedel baserar sig på övervägande av dess effekt, säkerhet, lämplighet för patienten och kostnader.
Lämplig dosering, doseringssätt och längd på behandlingen	Individualisering med beaktande av patientens tillstånd.
Lämplig patient	Liten möjlighet för biverkningar (i förhållande till den förväntade nyttan) och det finns inte några kontraindikationer för användning av läkemedlet. Patienten känner tillräckligt väl till sitt hälsotillstånd och medicineringen som är avsedd för det. Uppföljningen av behandlingen är ordnad så att läkemedlets eftertraktade och ofrivilliga effekter har beaktats.
Felfri expediering av läkemedlet	I samband med expedieringen ska man säkerställa att patienten har tillräckligt med information om sitt läkemedel och användningen av det.
Patientens engagemang i behandlingen	Patienten förstår och godkänner betydelsen av medicineringen och sin egen roll i uppnåendet av målet för behandlingen.

Rationell användning av läkemedel betyder att nyttan med användningen övervägs i respektive situation i förhållande till risker och kostnader.

**BERÄTTA
PÅ TWITTER**
för @Siclehti.

Vilka tankar väcker
rationell användning av
läkemedel hos dig?

NERA
SVENSKSPRÅKIGA
ARTIKLAR PÅ
sic.fimea.fi

Foto: Kai Widell

inom hälso- och sjukvården som ordinerar läkemedel som har den mest direkta inverkan på användningen av läkemedel. Uppnåendet av hållbara effekter är i avgörande grad beroende av hur mycket dessa nyckelgrupper är redo att ändra på sitt tankesätt och sina vanor.

Reformer gör det möjligt att komma överens om nya rutiner

Programmet för verkställande av rationell läkemedelsbehandling som nu inletts är en satsning som berör alla som deltar i genomförandet av läkemedelsbehandling. Genom läkemedelsbehandling som genomförs på ett ännu mer rationellt sätt är det möjligt att minska på biverkningarna av läkemedelsbehandlingar, öka deras hälso nytta och samtidigt möjliggöra kontrollerat ibruktagande av nya, dyra läkemedel.

För att rationell läkemedelsbehandling ska kunna förverkligas är det nödvändigt att även IT-utrustningen stöder i tillräcklig grad alla som deltar i genomförandet av behandlingen. Den föränderliga digitala verksamhetsomgivningen erbjuder i framtiden nya möjligheter för uppföljning av läkemedelsbehandlingar och förank-

ring av patienterna i behandlingen. Internationella jämförelser visar att Finland redan har kommit bra i gång med detta även om utvecklingen ännu befinner sig bara i början. Det grundläggande ärendet, nämligen att såväl patienten själv som de som ordinerar och expedierar läkemedel känner till patientens nuvarande medicinering och dess mål, är inte ännu i skick. Bristen på dylik aktuell medicineringsinformation försvagar även nyttan med systemen som stöder planeringen av läkemedelsbehandlingen och övriga system.

Nya möjligheter som internettidsåldern har fört med sig efterlyser även nya kunskaper och förfaranden av såväl dem som ordinerar läkemedel som av läkemedelsanvändarna. Alla parter kunnande behövs för att göra tillförlitlig läkemedelsinformation, som stöder rationell användning av läkemedel mer bekant och för att i slutändan ta den i nyttobruk i överbudet av läkemedelsinformation. Förnuftig – rationell – läkemedelsbehandling förutsätter att verksamheten hos hälso- och sjukvårdens service-system och dess resurser är riktade så att de säkerställer att patienterna får de rätta läkemedlen utifrån vad deras behandling förutsätter vid rätt tid-

LITTERATUR

- Management Sciences for Health. MDS-3: Managing Access to Medicines and Health Technologies. Arlington, VA: Management Sciences for Health 2012.
- Lösningar för Finland. Strategiskt program för statsminister Juha Sipiläs regering, 29.5.2015. Regeringens publikationsserie 11/2015.
- Finlands officiella statistik. Hälso- och sjukvårdens utgifter och finansiering 2013. Statistisk rapport 6/2015. Institutet för hälsa och välfärd.
- World Health Organization. The rational use of drugs. Report of the Conference of Experts Nairobi, 25–29 November 1985. Geneva: WHO 1987.

punkt och till så låga kostnader som möjligt. Vidare krävs att patienterna använder läkemedlen på rätt sätt och verkligen har nytta av dem. Den pågående strukturreformen inom social- och hälsovården skapar en utmärkt ram för vår väg mot detta mål. ●